

Pathology and Troubleshooting the Iran's Range Management Policies towards Sustainable Exploitation Title of Paper

Zainab Afzali^{ID} | Somayeh Amirtaimoori*^{ID} | Mohammad Reza Zare Mehrjerdi^{ID}

Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran.
E-mail: amirtaimoori@uk.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 03 Aug. 2024
Revised: 05 Oct. 2024
Accepted: 12 Oct. 2024
Published online: 01 Mar. 2025

Keywords:
Pathology,
Sustainable Exploitation,
Policy Making,
Troubleshooting,
Range Management.

Abstract

Rangelands play an important role in ecosystem sustainability and provide financial support to many people worldwide. The destruction of rangelands has raised significant concerns at the global level. Studies indicate that the extent of rangelands, rangeland productivity, and the satisfaction of rangeland users have declined in Iran. Therefore, the purpose of this research is to analyze the challenges and consequences of rangeland management policies in Iran concerning the sustainable exploitation of rangelands. This research is applied in nature and purpose and employs a mixed-methods approach (qualitative-quantitative) as its research strategy. In the qualitative phase, using the meta-synthesis method, the challenges of rangeland policy concerning sustainable use were identified. Based on these findings, a research questionnaire was developed. The Delphi method, relying on the opinions of academic experts, was then used to assess the significance of the identified challenges. Additionally, in the qualitative phase, articles related to the research topic published over the last 15 years (2008–2023) were reviewed, and sources were selected based on theoretical data saturation. The statistical population of the quantitative phase consisted of academic experts familiar with the subject and willing to participate, forming the Delphi panel. To achieve the research objective, the opinions of nine experts were collected using non-probability snowball sampling. The research findings indicate that 12 key challenges can be identified as the main complications of rangeland management policies in Iran.

Cite this article: Afzali, Z., Amirtaimoori, S., Zare Mehrjerdi, M.R. (2025). Pathology and Troubleshooting the Iran's Range Management Policies towards Sustainable Exploitation Title of Paper. *Journal of Range & Watershed Management*, 78 (1), 91-106. DOI: <http://doi.org/10.22059/jrwm.2024.380311.1779>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press

آسیب شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌های مرتع‌داری ایران در راستای بهره‌برداری پایدار

زینب افضلی^{id} | سمیه امیر تیموری*^{id} | محمدرضا زارع مهرجردی

گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران.

رایانامه: amirtaimoori@uk.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۱۱

مراتع نقش مهمی در پایداری اکوسیستم و تأمین مالی بسیاری از مردم جهان دارند. تخریب مراتع نگرانی‌های زیادی را در سطح جهانی به وجود آورده است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که سطح مراتع، تولیدات مرتعی و رضایت بهره‌برداران مراتع در ایران کاهش یافته است. لذا هدف این تحقیق، آسیب شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌های مرتع‌داری ایران در راستای بهره‌برداری پایدار از مراتع می‌باشد. این تحقیق از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و از حیث استراتژی پژوهشی، آمیخته (کیفی-کمی) است. در بخش کیفی با استفاده از روش فرا ترکیب، عارضه‌های سیاستگذاری مراتع در راستای بهره‌برداری پایدار از آن‌ها، احصا و سپس مبتنی بر آن، پرسشنامه تحقیق، ساخته و سپس از روش دلفی با اتکا به نظرات خبرگان دانشگاهی، برای سنجش اهمیت عارضه‌های مکشوفه استفاده شد. همچنین در بخش کیفی از مقالات مرتبط با موضوع تحقیق در بازه زمانی ۱۵ سال اخیر (۱۳۸۸ شمسی/۲۰۰۸ میلادی تا ۱۴۰۲ شمسی/۲۰۲۳ میلادی) استفاده شد و ملاک انتخاب منابع بر طبق اشباع نظری داده‌ها بوده است. جامعه آماری بخش کمی، خبرگان دانشگاهی آشنا به موضوع و علاقمند به همکاری بودند که پانل دلفی را شکل دادند. به منظور دستیابی به هدف تحقیق، از نظرات ۹ خبره استفاده شد که نحوه انتخاب آن‌ها براساس نمونه‌گیری غیراحتمالی گلوله برفی بوده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که ۱۲ عارضه را می‌توان به‌عنوان عارضه‌های اصلی سیاست‌های مرتع‌داری در ایران معرفی نمود.

کلیدواژه‌ها:

آسیب شناسی،

بهره‌برداری پایدار،

سیاستگذاری،

عارضه‌یابی،

مرتع‌داری.

استناد: افضلی، زینب، امیر تیموری؛ سمیه، زارع مهرجردی؛ محمدرضا (۱۴۰۳). آسیب‌شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌های مرتع‌داری ایران در راستای بهره‌برداری پایدار. نشریه مرتع و آبخیزداری،

۷۸(۱)، ۹۱-۱۰۶.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jrwm.2024.380311.1779>

© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

۱. مقدمه

در عصر کنونی با افزایش سطح زندگی، استفاده بی‌رویه و البته خارج از توان اکوسیستم‌ها، افزایش یافته و تخریب منابع طبیعی در نظر بهره‌برداران، متولیان و پژوهشگران نمود پیدا کرده است چرا که در چند دهه اخیر، شیوه‌های نادرست و نامناسب بهره‌برداری از منابع طبیعی، موجب بروز لطمات شدیدی به عرصه‌های منابع طبیعی شده است (کریمی و شریف زاده، ۲۰۱۷). در این میان یکی از دغدغه‌های حافظان منابع طبیعی هر کشوری، مدیریت و بهره‌برداری از مراتع به‌عنوان بخش مهمی از منابع طبیعی آن کشور است (افتخاری و همکاران، ۲۰۲۱). به زعم گتابلو و آلمنه^۱ (۲۰۱۹) مراتع نقش مهمی در تثبیت اکولوژیک و چرخه کربن زمینی در مناطق خشک و نیمه‌خشک جهان دارند و مدیریت مراتع از دامداری عشایری و کشاورزی معیشتی گرفته تا دامداری تجاری، متغیر است. در ایران، بخش اعظم پهنه کشور، منابع طبیعی شامل جنگل‌ها، مراتع و بیابان‌ها می‌باشد و در این بین مراتع با وسعت تقریبی ۹۰ میلیون هکتار حدود ۵۵ درصد از مساحت کشور را پوشانده است. تردیدی وجود ندارد که این عرصه وسیع علاوه بر این‌که از جمله حیاتی‌ترین بسترهای تداوم حیات و توسعه پایدار به‌شمار می‌آید، اساسی‌ترین عامل تولید در دامداری سنتی نیز محسوب می‌شود (به نقل از ریگی و همکاران، ۲۰۱۹). با وجود این‌که مراتع نقش بسزایی را در پایداری اکوسیستم از جمله غذا، آب و وضعیت معیشت بسیاری از فقیران جهان دارند، تخریب روزافزون مراتع در سطح وسیعی از جهان، نگرانی‌های زیادی را به‌وجود آورده است (اندیشکده موج، ۲۰۲۴). آمار و ارقام و پژوهش‌های انجام شده حکایت از آن دارد که نظام مرتع‌داری کشورمان با چالش‌های متعدد و متنوعی از جمله چرای بی‌رویه و تعداد زیاد دام و دامدار، کمبود علوفه (باقری نصرآبادی و همکاران، ۲۰۲۱)، کمبود اطلاعات و ناآگاهی بهره‌برداران از مراتع، غیر اقتصادی بودن اندازه گله برای بهره‌برداران (مهدوی و همکاران، ۲۰۲۲) و غیره روبروست که همین امر و سایر علل مشابه، به شکل جدی تخریب یا کاهش سطح کمی و کیفی مراتع کشور را سبب شده است. در این خصوص میردیلیمی و مرادی (۲۰۱۸) بیان می‌دارند نظام فعلی مرتع‌داری در ایران کارآمد نیست به طوری که از گذشته تاکنون سطح مراتع و تولیدات مرتعی کاهش و نارضایتی بهره‌برداران از حرفه مرتع‌داری افزایش یافته است. به زعم عزیززاده و همکاران (۲۰۱۳) امروزه به دلایل مختلف از جمله استفاده بی‌رویه و بی‌برنامه از عرصه‌های طبیعی، سرعت تخریب و بهره‌برداری بسیار بیشتر از روند تجدید و بازسازی است و همین مسئله باعث نابودی سطوح گسترده‌ای از منابع و شکنندگی عرصه‌های وسیع‌تر شده است. همچنین تحقیقات نشان می‌دهد که حکومت‌ها، عاملی حیاتی در حمایت محلی از طرح‌های حفاظتی هستند و این حمایت به نوبه خود برای اثربخشی حفاظت ضرورت دارد (Bennett et al., 2019).

با این‌که نیاز است با هدف بهره‌برداری پایدار از مراتع و در نتیجه کاهش تخریب‌ها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های صحیح در این حوزه تدوین، اجرا و ارزیابی شوند؛ بررسی‌ها نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های از بالا به پایین در مدیریت منابع طبیعی با کمترین نقش جوامع محلی همراه بوده که خود مانعی برای مشارکت حداکثری آن‌ها در طرح‌ها و پروژه‌های منابع طبیعی (به‌طور خاص حوزه مرتع‌داری) است (Kurniawan et al., 2021).

تخریب مراتع یک چالش جهانی است که شدت آن در کشورهای درحال توسعه بیشتر است و عوامل متعددی در تخریب مراتع دخیل هستند که متناسب با شرایط مکانی و زمانی حاکم بر کشورها و مناطق مختلف، این عوامل متفاوت هستند (الالدین وندی، ۲۰۲۱). لذا مطالعات متعددی به بررسی عوامل مؤثر بر تخریب مراتع و مسائل سیاست‌گذاری در حوزه مرتع پرداخته‌اند که در قسمت ذیل به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

بیرانوند^۲ و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان "بررسی سیاست‌های برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران در زمینه جنگل و مرتع"، بیان می‌دارند بر اساس مدل پارادایمی ارائه شده در تحقیقشان، مقوله حفاظت، احیاء و توسعه و بهره‌برداری پایدار از جنگل‌ها و مراتع در جایگاه مقوله محوری قرار گرفته و ۲۴ مقوله دیگر در سه بخش راهبردها (۱۴ مقوله)، شرایط زمینه‌ای (۴ مقوله) و شرایط

1 Getabalu & Almene

2 Beiranvand

مداخله‌گر (۶ مقوله) طبقه‌بندی شدند و به‌طور کلی لازم است در سیاست‌گذاری‌های توسعه برای بخش منابع طبیعی تجدیدشونده یک رویکرد و نظریه‌ی مشخص حاکم گردد.

باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱) تحقیقی با عنوان "بازخوانی نظام مسائل حکمرانی مراتع در جمهوری اسلامی ایران در راستای تحقق سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی" انجام دادند. آن‌ها بیان می‌کنند حکمرانی مراتع دچار پیچیدگی‌های جدی و دارای ابعاد متکثری است و در شناسایی ریشه این پیامدها نمی‌توان تنها به یک عامل پرداخت. مهم‌ترین مسائل احصاء شده سلب حق مالکیت و مدیریت بهره‌برداران، ذهنیت تک بعدی کنش‌گران دولتی، زوال نهاد اجتماعی مرتع‌داری، عدم کفایت اقتصادی مرتع‌داری، تعارض میان دولت و بهره‌برداران، عدم قانون جامع و فراگیر و ناکارآمدی ساختارهای اداری می‌باشد.

مهدوی و همکاران (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان "تحلیلی بر ادراکات بهره‌برداران مرتعی از حکمرانی مشارکتی در مراتع (مطالعه موردی: مراتع شهرستان آق‌قلا استان گلستان)"، بیان می‌دارند شاخص‌های «اجرا» و «حل تعارضات» با بیشترین مقدار و دو شاخص «برنامه‌ریزی» و «هماهنگی» با کمترین مقدار به‌ترتیب در بالاترین و پایین‌ترین سطح شاخص حکمرانی در مراتع قرار گرفته‌اند و تمایل حکمرانی به سمت مدیریت جامعه‌محور می‌باشد.

متولی^۱ و همکاران (۲۰۲۴) تحقیقی با عنوان "تحلیل شبکه سیاست‌گذاری در مدیریت مشارکتی منابع طبیعی" انجام دادند. آن‌ها بیان می‌کنند که مرکزیت بینابینی چهار نهاد سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، حفاظت از محیط زیست، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت کشور دارای قدرت کنترل و واسطه‌گری بالا می‌باشد. نهادهایی مانند وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی باید دارای تعامل و ارتباط بالاتری با سایر سازمان‌های مرتبط در این زمینه باشند. همچنین با توجه به نقش کلیدی نهادهایی چون سازمان‌های مردم‌نهاد در امر آموزش، آگاهی و توانمندسازی جامعه محلی این مسئله از چالش‌های مهم پیش روی دستیابی به مدیریت مشارکتی می‌باشد.

علی‌رغم اهمیت بهره‌برداری پایدار از مراتع و با وجود قانون "ملی شدن جنگل‌ها و مراتع" در سال ۱۳۴۱ به‌عنوان نقطه عطفی در حکمرانی مراتع، هنوز تخریب و عدم احیای صحیح آن‌ها ادامه دارد. آمار و اطلاعات وزارت جهاد کشاورزی نشان می‌دهد که مراتع خوب کشور درصد ناچیزی از کل مراتع (۶/۵ درصد) را تشکیل می‌دهند (وزارت جهاد کشاورزی، ۲۰۲۲). مقوله سیاست‌گذاری و خط مشی‌گذاری در بخش مراتع به‌عنوان یکی از منابع مشاع یکی از حوزه‌هایی است که توجه بدان مغفول مانده و از جهات مختلف اقتصادی و اجتماعی حائز اهمیت است. موضوع سیاست‌گذاری و حکمرانی، چارچوبی است مشتمل بر معیارها و استانداردها، رویه‌ها و اصول حکومت‌داری که دولت‌ها از طریق آن، امور عمومی را به انجام می‌رسانند و منابع عمومی را اداره می‌کنند. حوزه مراتع دچار پیچیدگی‌های جدی و دارای ابعاد متکثری است و در شناسایی ریشه این پیامدها نمی‌توان تنها به یک عامل پرداخت. لذا نیاز است برای سیاست‌گذاری درست و رفع معضلات در حوزه حکمرانی این حوزه، عارضه‌ها و آسیب‌های موجود را به درستی شناخت و درک نمود (باقری نصرآبادی و همکاران، ۲۰۲۱). تا بتوان مبتنی بر طرح ریزی چگونگی ورود و هماهنگی دولت، جوامع محلی و مردم در قالب تشکل‌های اجتماعی و سایر سازوکارهای غیردولتی برای مدیریت و سرمایه‌گذاری در بخش منابع طبیعی و از جمله مراتع، از مجموع هزینه‌های مالی و انسانی دولت، کاسته و استفاده از ظرفیت تمام ذینفعان بیش از پیش گردد (الالدین و ندی، ۲۰۲۱). لذا، آسیب‌شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌گذاری‌ها از جمله مباحث مورد توجه در حوزه مرتع‌داری شده است تا بتوان مبتنی بر آن نظام مسائل حکمرانی این حوزه را برای طرح‌ریزی برنامه‌های آتی تدوین نمود (باقری نصرآبادی و همکاران، ۲۰۲۱). عارضه‌یابی صحیح و به‌موقع این امکان را به مدیران می‌دهد که همواره از مشکلات و مسائل جاری مطلع باشند و از بحرانی شدن آن جلوگیری کنند (Mairomi and Kimengsi, 2021). لذا، هدف این مطالعه آسیب‌شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌های مرتع‌داری در ایران در راستای بهره‌برداری پایدار از مراتع است.

۲. مواد و روش‌ها

این تحقیق از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی می‌باشد و از حیث استراتژی پژوهشی، رویکردی آمیخته (کیفی-کمی) دارد. در بخش کیفی، عارضه‌های سیاست‌های مرتع‌داری در ایران در راستای بهره‌برداری پایدار از مراتع با استفاده از روش فراترکیب، احصا و سپس مبتنی بر نتایج بخش کیفی، پرسشنامه تحقیق ساخته و با استفاده از روش دلفی با اتکا به نظرات دریافتی از خبرگان دانشگاهی، اهمیت عارضه‌های مکشوفه سنجش شد.

فراترکیب به‌عنوان یک روش تحلیل کیفی مبتنی بر چند گام شامل: ۱- تعیین سؤال پژوهش، ۲- انتخاب مطالعات واجد شرایط و مرتبط با پژوهش، ۳- بررسی مطالعات منتخب، ۴- بررسی ارتباط مطالعات با یکدیگر، ۵- مقایسه مطالعات و ۶- ترکیب مطالعات انجام شده و ارائه نتایج ترکیب است (Walsh and Downe, 2005). یافته‌های مرتبط با گام‌های مزبور در بخش یافته‌های تحقیق آورده شده است (جدول ۱ تا ۴).

روش دلفی، مجموعه‌ای از پرسشنامه‌ها یا دوره‌های متوالی به‌همراه بازخورد کنترل شده است که تلاش دارد به اتفاق نظر میان یک گروه از افراد خبره درباره‌ی یک موضوع خاص دست یابد. به‌طور کلی مراحل انجام آن شامل تهیه پرسشنامه برای اعضای پانل، ارسال پرسشنامه برای اعضا، گردآوری داده‌ها در دوره‌های مختلف و تعیین درجه اهمیت و بازنگری رتبه‌ها در هر دور، حذف عوامل دارای رتبه متوسط و پایین و کاهش تعداد عوامل تا حصول اتفاق نظر میان اعضای پانل دلفی است (Woudenberg, 1991). نتایج آزمون‌های دوره‌های مختلف دلفی در جدول شماره ۶ آورده شده و ملاک تفسیر بر مبنای میانگین بالاتر از ۳ است. برای بررسی نظریات و میزان اتفاق نظر میان اعضای پانل دلفی از ضریب همبستگی کندال استفاده شده است. ضریب همبستگی کندال یک آزمون ناپارامتریک می‌باشد و برای تعیین میزان هماهنگی میان نظرات استفاده می‌شود. ضریب کندال بین ۰ و ۱ متغیر است. اگر ضریب کندال صفر باشد یعنی عدم توافق کامل و اگر یک باشد یعنی توافق کامل وجود دارد. ملاک توافق، ضریب کندال بالاتر از ۰/۵ در نظر گرفته شده است. در بخش کیفی، مقالات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع تحقیق در بازه زمانی ۱۵ سال اخیر (۱۳۸۸ شمسی/۲۰۰۸ میلادی تا ۱۴۰۲ شمسی/۲۰۲۳ میلادی) استفاده شد که ملاک انتخاب مقالات بر طبق اشباع نظری داده‌ها بوده است به‌صورتی که در ادامه تحلیل، محقق به این نتیجه برسد که دیگر مقالات مورد استفاده، موارد جدیدی را مطرح نمی‌نمایند.

جامعه آماری بخش کمی، خبرگان دانشگاهی آشنا به موضوع و علاقمند به همکاری بودند که پانل دلفی را شکل دادند. به‌منظور دستیابی به هدف تحقیق، از نظرات ۹ خبره استفاده شد. خبرگان از میان اعضای هیأت علمی (دارای درجه علمی استادیار به بالا) دانشگاه‌های فردوسی مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی استان قم و دانشگاه شهید حاج قاسم سلیمانی در گروه‌های مرتع‌داری و آبخیزداری، اقتصاد کشاورزی و مدیریت دولتی (خط مشی‌گذاری و سیاست‌گذاری) انتخاب شدند. شرح جمعیت شناختی اعضای پانل دلفی در جدول شماره ۵ آورده شده است. همچنین نحوه دسترسی به خبرگان براساس نمونه غیراحتمالی گلوله برفی بود، به‌گونه‌ای که هر خبره، خبره دیگری را معرفی نمود و در نهایت محقق توانست به ۹ خبره برای انجام مراحل دلفی دسترسی داشته باشد.

۳. یافته‌های پژوهش

۳-۱. یافته‌های بخش کیفی

براساس به‌کارگیری روش فراترکیب در راستای شناسایی عارضه‌های سیاست‌های مرتع‌داری در ایران، نتایج گام‌های ۶ گانه آن در قسمت ذیل آورده شده است.

گام اول: تعیین سؤال پژوهش

برای تنظیم سؤال پژوهش (عارضه‌های سیاست‌های مرتع‌داری در راستای بهره‌برداری پایدار کدامند؟) از پارامترهای مختلفی چون

چه چیزی، کی، کجا و چگونه روش استفاده شده است. پارامترهای ۴ گانه به شرح جدول ذیل است:

جدول ۱. سؤال پژوهش به همراه پارامترهای ۴ گانه

پارامتر	سؤال پژوهش
چه چیزی	عارضه‌های سیاست‌های مرتجع‌داری
کی	پژوهش‌های انجام شده در بازه زمانی ۱۵ سال اخیر (۱۳۸۸ شمسی/۲۰۰۸ میلادی تا ۱۴۰۲ شمسی/۲۰۲۳ میلادی)
کجا	بررسی در سطح ایران و جهان
چگونه	بررسی و ترکیب خلاصه نتایج و یافته‌های تحقیقات مرتبط داخلی و خارجی

گام دوم: انتخاب مطالعات واجد شرایط و مرتبط با پژوهش

در این مرحله، معیارهای ورود و خروج مطالعات انجام شده برای ورود به فراترکیب مطرح شدند. در این راستا، پس از بررسی محتوای کلیه مقالات و پژوهش‌های منتشره در دسترس داخلی و خارجی در شبکه جهانی وب (به‌طور خاص پایگاه‌های معتبر ارائه مقالات شامل امرالد اینسایت^۱، ساینس دایرکت^۲ و انتشارات آنلاین وایلی^۳ و در سطح داخلی هم استفاده از مقالات مرتبط با مجلات منتشره در پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی به نشانی sid.ir و بانک اطلاعات نشریات کشور به نشانی (magiran.com) در بازه زمانی ۱۵ سال اخیر (۱۳۸۸ شمسی/۲۰۰۸ میلادی تا ۱۴۰۲ شمسی/۲۰۲۳ میلادی) و با در نظرگیری کلمات کلیدی چون ارزیابی، سیاست‌گذاری، حکمرانی، خط مشی گذاری، آسیب شناسی، عارضه‌یابی در حوزه مرتجع‌داری و جستجو با واژه‌های لاتین مرتبط با آن‌ها، ۲۶ پژوهش گردآوری شد که از این تعداد پس از مطالعه متن و محتوای آن‌ها، ۱۲ مقاله که چندان با اهداف تحقیق هم راستا نبود، حذف و در نتیجه ۱۴ مقاله وارد گام بعدی فراترکیب شدند.

گام سوم: بررسی مطالعات منتخب

در این گام باید کیفیت روش شناختی مطالعات ارزیابی شود و هدف از این مرحله، حذف مقالاتی است که محقق به یافته‌های ارائه شده آن‌ها اعتمادی ندارد. در این مرحله ۱۴ مقاله انتخابی مرحله پیشین، به‌طور دقیق‌تر از حیث روش شناختی (شامل بررسی روش نمونه‌گیری، روش و ابزار جمع‌آوری داده، ملاحظات اخلاقی، ارزش تحقیق و دقت تجزیه و تحلیل) مورد مطالعه قرار گرفت که در نتیجه ۳ مقاله دیگر نیز در این مرحله حذف شدند.

گام چهارم: بررسی ارتباط مطالعات با یکدیگر

در این مرحله، تعیین ارتباط بین مطالعات با استخراج مفاهیم کلیدی هر یک از مطالعات و کنار هم گذاشتن آن‌ها انجام شد. به‌طوری‌که با بررسی ۱۱ مقاله انتخاب شده، عارضه‌های سیاست‌های مرتجع‌داری، شناسایی و به هر یک از آن‌ها کد اختصاص داده شد که خروجی این مرحله به شرح جدول ۲ است.

گام پنجم: مقایسه مطالعات

هدف از این مرحله، مقایسه‌ی عارضه‌های احصایی از مطالعات مختلف است (۱۱ مقاله بررسی شده). لذا، ماتریسی از مقایسه عارضه‌های احصایی از مطالعات مختلف به شرح جدول زیر و به تفکیک عارضه‌های احصایی شکل گرفت.

1 Emerald Insight

2 Scencedirect

3 Wiley Online Library

جدول ۲. عارضه‌های استخراج شده از مرور ادبیات مرتبط

کد اختصاص داده شده	محقق/ محققین	عارضه
A1	میردیلیمی و مرادی (۲۰۱۸)	عدم مشارکت دهی نهادهای محلی
A2	میردیلیمی و مرادی (۲۰۱۸)	عدم توجه به جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
A3	میردیلیمی و مرادی (۲۰۱۸)	عدم همکاری و هماهنگی بین نهادهای دولتی و غیر دولتی
A4	بنت ^۱ و همکاران (۲۰۱۹)	عدم توجه به ظرفیت و پتانسیل جوامع محلی
A5	بنت و همکاران (۲۰۱۹)	عدم توجه به نظرات بهره‌برداران
A6	بنت و همکاران (۲۰۱۹)	عدم توجه به رفع تعارض بازیگران مؤثر
A7	بنت و همکاران (۲۰۱۹)	عدم توجه به الزامات توانمندسازی جوامع محلی درگیر با مرتع و مرتع‌داری
A8	مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)	عدم توجه به نقش آفرینی شرکتهای تعاونی مرتع‌داری
A9	مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)	عدم استفاده از دانش بومی بهره‌برداران
A10	مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)	عدم استفاده از تجربه بومی بهره‌برداران
A11	مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)	عدم توجه به الگوهای موفق جهانی
A12	چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)	نبود نقشه‌ها، اطلاعات پایه و آمارهای به هنگام از وضعیت مراتع
A13	چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)	عدم توجه به ظرفیت مدیریت غیرمتمرکز و مردمی
A14	چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)	عدم توجه به بازتعریف حقوق مالکیت برای برداشت کنندگان بومی
A15	چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)	عدم درس آموزی از الگوهای موفق در حکمرانی منابع مشاع
A16	چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)	عدم توجه به طراحی قواعد کنش جمعی متناسب با بافت فرهنگی و ویژگی‌های زیست‌بوم هر منطقه
A17	آدام ^۲ و همکاران (۲۰۲۱)	عدم توجه به تمرکز زدایی (انتقال مدیریت مرکزی به سطوح محلی)
A18	آدام و همکاران (۲۰۲۱)	عدم رفع تعارضات بین کنشگران مرتعی
A19	آدام و همکاران (۲۰۲۱)	عدم توجه به هماهنگی بین سازمان‌های مختلف برای مدیریت مراتع
A20	آدام و همکاران (۲۰۲۱)	عدم شناسایی دقیق مشکلات اجرایی مدیریت مراتع
A21	مایرومی و کیمنگسی ^۳ (۲۰۲۱)	عدم داشتن ساز و کار مشخص هدایت مدیریت مراتع
A22	مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)	عدم داشتن ساز و کار حل اختلاف بین بهره‌برداران مراتع
A23	مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)	عدم توجه به تعیین اولویت‌های مربوط به مدیریت مراتع
A24	مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)	عدم شفاف‌سازی روابط بین ذینفعان مدیریت مراتع
A25	مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)	عدم توجه به گستردگی ذینفعان در استفاده از اراضی مرتعی
A26	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)	ذهنیت تک بعدی کنشگران دولتی
A27	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)	عدم تمایل بهره‌برداران به تشکیل تعاونی و تشکل
A28	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)	ناکارآمدی ساختارهای اداری
A29	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)	زوال نهاد اجتماعی مرتع‌داری
A30	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)	عدم توجه به تشکل‌های مردمی و سازکارهای همیارانه
A31	کروت و هاسانگس ^۴ (۲۰۱۵)	عدم گسترش همکاری‌های فرابخشی
A32	کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)	عدم تخصیص مقدار بودجه لازم
A33	کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)	عدم وجود سازمانی انعطاف پذیر به‌عنوان پل ارتباطی بین بهره‌برداران محلی و حکومتی
A34	کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)	اثرگذاری و دخالت منفی نهادهای دولت
A35	پیترز ^۵ و همکاران (۲۰۱۲)	عدم توجه به آگاهی بخشی بهره‌برداران
A36	پیترز و همکاران (۲۰۱۲)	عدم استفاده از یافته‌های علم مرتع‌داری در تصمیم‌گیری‌ها
A37	پیترز و همکاران (۲۰۱۲)	عدم تعامل بین بهره‌برداران مرتع
A38	پیترز و همکاران (۲۰۱۲)	تعارض میان دولت و بهره‌برداران
A39	کروزیل ^۶ (۲۰۱۳)	عدم ارزیابی برنامه‌ها و سناریوهای پیشین مدیریت بهره‌برداران مراتع
A40	کروزیل (۲۰۱۳)	عدم درک دقیق ناطمینانی‌های موجود در مسأله مراتع و آینده نگری مبتنی بر آن‌ها
A41	کروزیل (۲۰۱۳)	توزیع نامناسب متخصصان حوزه مرتع‌داری در سطح یک کشور
A42	لی و لی ^۷ (۲۰۱۲)	تمرکز تشکیلات آموزش منابع طبیعی در پایتخت و کلان شهرها
A43	لی و لی (۲۰۱۲)	مسائل و درگیری‌های بین جوامع ذینفع
A44	لی و لی (۲۰۱۲)	وجود نظرات و دیدگاه‌های متفاوت درباره مشکل

- 1 Bennett
- 2 Adam
- 3 Mairomi & Kimengsi
- 4 Krott & Hasanagas
- 5 Peters
- 6 Kurzweil
- 7 Li and Li

جدول ۳. مقایسه‌ی مطالعات مختلف از حیث عارضه‌های مکشوفه در گام شماره ۴

ردیف	عارضه‌های مکشوفه یکسان	تحقیقات انجام شده
۱	عدم توجه به بازتعریف حقوق مالکیت برای برداشت کنندگان بومی + عدم توجه به گستردگی ذینفعان در استفاده از اراضی مرتعی	چیت سازبان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)، مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)
۲	عدم توجه به ظرفیت و پتانسیل جوامع محلی + عدم توجه به ظرفیت مدیریت غیرمتمرکز و مردمی + عدم توجه به نقش آفرینی شرکت‌های تعاونی مرتعداری + عدم توجه به تشکل‌های مردمی و سازکارهای همیارانه + عدم استفاده از دانش بومی بهره‌برداران + عدم استفاده از تجربه بومی بهره‌برداران + عدم توجه به نظرات بهره‌برداران	بنت و همکاران (۲۰۱۹)، چیت سازبان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)، مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)، باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)
۳	عدم مشارکت دهی نهادهای محلی + ذهنیت تک بعدی کنشگران دولتی + عدم همکاری و هماهنگی بین نهادهای دولتی و غیر دولتی + عدم توجه به هماهنگی بین سازمان‌های مختلف برای مدیریت مراتع + عدم گسترش همکاری‌های فرابخشی + عدم تعامل بین بهره‌برداران مرتع + تعارض میان دولت و بهره‌برداران + عدم توجه به رفع تعارض بازیگران مؤثر + عدم شفاف‌سازی روابط بین ذینفعان مدیریت مراتع + عدم توجه به طراحی قواعد کنش جمعی متناسب با بافت فرهنگی و ویژگی‌های زیست‌بوم هر منطقه + عدم وجود سازمانی انعطاف پذیر به‌عنوان پل ارتباطی بین بهره‌برداران محلی و حکومتی	میردیلیمی و مرادی (۲۰۱۸)، بنت و همکاران (۲۰۱۹)، آدم و همکاران (۲۰۲۱)، کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)، پیترز و همکاران (۲۰۱۲)، بنت و همکاران (۲۰۱۹)، مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)، چیت سازبان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)
۴	عدم توجه به تمرکز زدایی (انتقال مدیریت مرکزی به سطوح محلی) + تمرکز تشکیلات آموزش منابع طبیعی در پایتخت و کلان شهرها	آدم و همکاران (۲۰۲۱)، لی و لی (۲۰۱۲)
۵	عدم تخصیص مقدار بودجه لازم + عدم توجه به جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)، باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)
۶	عدم استفاده از یافته‌های علم مرتعداری در تصمیم‌گیری‌ها + عدم درس آموزی از الگوهای موفق در حکمرانی منابع مشاع + عدم توجه به الگوهای موفق جهانی	پیترز و همکاران (۲۰۱۲)، چیت سازبان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)، مهدوی و همکاران (۲۰۲۲)، کروزیل (۲۰۱۳)
۷	عدم توجه به آگاهی بخشی بهره‌برداران + عدم توجه به الزامات توانمندسازی جوامع محلی درگیر با مرتع و مرتعداری	پیترز و همکاران (۲۰۱۲)، بنت و همکاران (۲۰۱۹)
۸	ناکارآمدی ساختارهای اداری + عدم شناسایی دقیق مشکلات اجرایی مدیریت مراتع + عدم داشتن ساز و کار مشخص هدایت مدیریت مراتع	باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)، کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)، آدم و همکاران (۲۰۲۱)، مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)
۹	عدم داشتن ساز و کار حل اختلاف بین بهره‌برداران مراتع + عدم رفع تعارضات بین کنشگران مرتعی + اثرگذاری و دخالت منفی نهادهای دولت + مسائل و درگیری‌های بین جوامع ذینفع + وجود نظرات و دیدگاه‌های متفاوت درباره مشکل زوال نهاد اجتماعی مرتعداری + عدم تمایل بهره‌برداران به تشکیل تعاونی و تشکل	مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)، آدم و همکاران (۲۰۲۱)، کروت و هاسانگس (۲۰۱۵)، لی و لی (۲۰۱۲)، باقری نصرآبادی و همکاران (۲۰۲۱)
۱۰	نبود نقشه‌ها، اطلاعات پایه و آمارهای به هنگام از وضعیت مراتع + توزیع نامناسب متخصصان حوزه مرتعداری در سطح یک کشور	چیت سازبان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹)، کروزیل (۲۰۱۳)
۱۱	عدم درک دقیق نااطمینانی‌های موجود در مسأله مراتع و آینده نگری مبتنی بر آن‌ها	کروزیل (۲۰۱۳)
۱۲	عدم ارزیابی برنامه‌ها و سناریوهای پیشین مدیریت بهره‌برداری مراتع + عدم توجه به تعیین اولویت‌های مربوط به مدیریت مراتع	کروزیل (۲۰۱۳)، مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱)

گام ششم: ترکیب مطالعات انجام شده و ارائه نتایج ترکیب

در این گام یافته‌های به‌دست آمده، طبقه‌بندی، سازماندهی و به‌صورت مرتب ارائه شدند که نتایج آن به شرح جدول ۴ است.

۳-۲. یافته‌های بخش کمی

پس از مشخص شدن عارضه‌های اصلی و فرعی (به شرح جدول شماره ۴)، پرسشنامه‌ای منطبق با آن‌ها ساخته و در اختیار اعضای پانل دلفی قرار گرفت. در این پرسشنامه از افراد خواسته شد تا در خصوص میزان اهمیت هر یک از عارضه‌ها با توجه به طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (از ۱ = بسیار کم اهمیت تا ۵ = بسیار بااهمیت) نظر خویش را ابراز دارند. توصیف جمعیت شناختی اعضای پانل دلفی به شرح جدول ۵ است. با انجام دو دور، اتفاق نظر میان اعضای پانل دلفی در خصوص عارضه‌های اصلی و فرعی حادث شد که یافته‌های مرتبط با آن در جدول شماره ۶ آورده شده است.

جدول ۴. ارائه نتایج ترکیب

عارضه‌های نهایی حاصل از امتزاج عارضه‌ها	ترکیب عارضه‌های شناسایی شده
نبود تعریف مشخصی از حقوق مالکیت بهره‌برداران و جوامع محلی از مراتع	عدم توجه به بازتعریف حقوق مالکیت برای برداشت کنندگان بومی + عدم توجه به گستردگی ذینفعان در استفاده از اراضی مرتعی
عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران و جوامع محلی	عدم توجه به ظرفیت و پتانسیل جوامع محلی + عدم توجه به ظرفیت مدیریت غیرمتمرکز و مردمی + عدم توجه به نقش آفرینی شرکت‌های تعاونی مرتع‌داری + عدم توجه به تشکلهای مردمی و سازکارهای همیارانه + عدم استفاده از دانش بومی بهره‌برداران + عدم استفاده از تجربه بومی بهره‌برداران + عدم توجه به نظرات بهره‌برداران
عدم توجه به هماهنگی و هماهنگی بین ذینفعان حوزه مرتع‌داری	عدم مشارکت‌دهی نهادهای محلی + ذهنیت تک بعدی کنشگران دولتی + عدم همکاری و هماهنگی بین نهادهای دولتی و غیر دولتی + عدم توجه به هماهنگی بین سازمان‌های مختلف برای مدیریت مراتع + عدم گسترش همکاری‌های فرابخشی + عدم تعامل بین بهره‌برداران مرتع + تعارض میان دولت و بهره‌برداران + عدم توجه به رفع تعارض بازیگران مؤثر + عدم شفاف‌سازی روابط بین ذینفعان مدیریت مراتع + عدم توجه به طراحی قواعد کنش جمعی + عدم وجود سازمانی انعطاف پذیر به‌عنوان پل ارتباطی بین بهره‌برداران محلی و حکومتی
تمرکزگرایی	عدم توجه به تمرکز زدایی (انتقال مدیریت مرکزی به سطوح محلی) + تمرکز تشکیلات آموزش منابع طبیعی در پایتخت و کلان شهرها
جذب نامناسب اعتبارات و سرمایه‌های لازم	عدم تخصیص مقدار بودجه لازم + عدم توجه به جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
عدم استفاده از یافته‌های علم مرتع‌داری در تصمیم‌گیری‌ها	عدم استفاده از یافته‌های علم مرتع‌داری در تصمیم‌گیری‌ها + عدم درس آموزی از الگوهای موفق در حکمرانی منابع مشاع + عدم توجه به الگوهای موفق جهانی
عدم توجه به آگاهی بخشی بهره‌برداران	عدم توجه به الزامات توانمندسازی جوامع محلی درگیر با مرتع و مرتع‌داری
ناکارآمدی ساختارهای اداری	عدم شناسایی مشکلات اجرایی مدیریت مراتع + عدم داشتن ساز و کار مشخص هدایت مدیریت مراتع
عدم داشتن ساز و کار حل اختلاف بین بهره‌برداران مراتع	عدم داشتن ساز و کار حل اختلاف بین بهره‌برداران مراتع + عدم رفع تعارضات بین کنشگران مرتعی + اثرگذاری و دخالت منفی نهادهای دولت + مسائل و درگیری‌های بین جوامع ذینفع + وجود نظرات و دیدگاه‌های متفاوت درباره مشکل + عدم تمایل بهره‌برداران به تشکیل تعاونی و تشکل + زوال نهاد اجتماعی مرتع‌داری
نبود اطلاعات پایه و آمارهای به هنگام از وضعیت مراتع	نبود نقشه‌ها، اطلاعات پایه و آمارهای به هنگام از وضعیت مراتع + توزیع نامناسب متخصصان حوزه مرتع‌داری
عدم درک دقیق ناطمینانی‌های موجود در مسأله مراتع	عدم درک دقیق ناطمینانی‌های موجود در مسأله مراتع و آینده نگری مبتنی بر آن‌ها
عدم ارزیابی برنامه‌ها و سناریوهای پیشین مدیریت بهره‌برداران	عدم ارزیابی برنامه‌ها و سناریوهای پیشین مدیریت بهره‌برداران مرتع + عدم توجه به تعیین اولویت‌های مربوطه

جدول ۵. توصیف جمعیت شناختی اعضای پانل دلفی

جنسیت	تعداد	درصد
مرد	۷	۷۷/۷
زن	۲	۲۲/۳
رتبه دانشگاهی	تعداد	درصد
استادیار	۵	۵۵/۵
دانشیار	۳	۳۳/۳
استاد	۱	۱۱/۲
سابقه کار	تعداد	درصد
۱ تا ۵ سال	۱	۱۱/۲
۵ تا ۱۰ سال	۲	۲۲/۳
۱۰ تا ۱۵ سال	۴	۴۴/۲
بیش از ۱۵ سال	۲	۲۲/۳
رشته تحصیلی	تعداد	درصد
هیأت علمی گروه مرتع و آبخیزداری	۵	۵۵/۵
هیأت علمی گروه اقتصاد کشاورزی	۳	۳۳/۳
هیأت علمی گروه مدیریت دولتی (گرایش خط مشی گذاری و سیاست‌گذاری)	۱	۱۱/۲

جدول ۶. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی برای بررسی عارضه‌های احصایی

عارضه اصلی	ردیف	عارضه فرعی	دور اول		دور دوم			
			تعداد پاسخ‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد پاسخ‌ها	میانگین	انحراف معیار
نبود تعریف مشخصی از حقوق مالکیت بهره‌برداران و جوامع محلی از مراتع	۱	عدم توجه به بازتعریف حقوق مالکیت برای برداشت کنندگان بومی	۹	۴/۱۱۸	۰/۷۸	۹	۴/۱۲۳	۰/۷۷
	۲	عدم توجه به گستردگی ذینفعان در استفاده از اراضی مرتعی	۹	۴/۳۰۰	۰/۲۴	۸	۴/۱۰۰	۱/۱۷
عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران و جوامع محلی	۱	عدم توجه به ظرفیت و پتانسیل جوامع محلی	۹	۳/۴۵۶	۱/۰۸	۹	۳/۳۸۰	۰/۵۸
	۲	عدم توجه به نقش آفرینی شرکت‌های تعاونی مرتعداری	۹	۳/۴۵۶	۱/۱۸	۸	۴/۰۰۵	۰/۴۸
	۳	عدم توجه به تشکلهای مردمی و سازکارهای همیارانه	۹	۳/۴۵۶	۰/۷۷	۸	۴/۰۰۵	۲/۱۳
	۴	عدم توجه به ظرفیت مدیریت غیرمتمرکز و مردمی	۹	۳/۴۵۶	۰/۸۶	۸	۳/۵۰۰	۱/۲۳
	۵	عدم استفاده از تجربه بومی بهره‌برداران	۹	۳/۳۴۵	۰/۷۳	۹	۴/۱۰۰	۱/۱۷
	۶	عدم استفاده از دانش بومی بهره‌برداران	۹	۴/۳۴۸	۰/۵۵	۸	۳/۳۸۰	۰/۵۸
	۷	عدم توجه به نظرات بهره‌برداران	۹	۴/۳۰۰	۰/۲۴	۸	۴/۰۰۵	۰/۴۸
عدم توجه به همکاری و هماهنگی بین ذینفعان حوزه مرتعداری	۱	عدم مشارکت دهی نهادهای محلی	۹	۳/۴۵۶	۱/۰۸	۹	۴/۲۱۳	۰/۹۷
	۲	ذهنیت تک بعدی کنشگران دولتی	۹	۳/۴۵۶	۱/۱۸	۹	۴/۱۰۰	۱/۳۳
	۳	عدم همکاری و هماهنگی بین نهادهای دولتی و غیر دولتی	۹	۲/۴۴۵	۱/۰۴	۹	۳/۵۰۰	۰/۷۸
	۴	عدم توجه به طراحی قواعد کنش جمعی	۹	۴/۱۰۰	۲/۱۳	۹	۳/۸۰۰	۰/۹۴
	۵	عدم شفاف‌سازی روابط بین ذینفعان مدیریت مراتع	۹	۴/۱۰۰	۱/۲۳	۹	۳/۴۵۶	۱/۰۸
	۶	عدم وجود سازمانی انعطاف پذیر به عنوان پل ارتباطی بین بهره‌برداران محلی و حکومتی	۹	۴/۱۰۰	۰/۹۴	۹	۳/۸۰۰	۱/۱۸
	۷	عدم توجه به رفع تعارض بازیگران مؤثر ⊗	۹	۲/۳۴۵	۱/۱۳	۹	۴/۰۰۵	۰/۸۵
	۸	عدم توجه به هماهنگی بین سازمان‌های مختلف برای مدیریت مراتع	۹	۴/۱۰۰	۱/۷۳	۹	۳/۵۶۷	۱/۷۳
	۹	عدم تعامل بین بهره‌برداران مرتع	۹	۳/۵۰۰	۱/۱۷	۹	۴/۱۰۰	۰/۴۹
	۱۰	تعارض میان دولت و بهره‌برداران	۹	۳/۳۴۵	۰/۴۴	۸	۳/۶۵۰	۱/۱۸
	۱۱	عدم گسترش همکاری های فرابخشی	۹	۴/۱۰۰	۰/۴۸	۸	۳/۶۵۰	۰/۹۷
تمرکزگرایی	۱	عدم توجه به تمرکز زدایی	۹	۳/۳۸۰	۰/۲۴	۹	۳/۵۰۰	۰/۴۸
	۲	تمرکز تشکیلات آموزش منابع طبیعی در پایتخت و کلان شهرها	۹	۴/۰۰۵	۱/۰۸	۹	۳/۳۴۵	۱/۱۳

ادامه جدول ۶

عارضه اصلی	ردیف	عارضه فرعی	دور اول		دور دوم	
			تعداد پاسخ‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد پاسخ‌ها
جذب نامناسب اعتبارات و سرمایه‌های لازم	۱	عدم توجه به جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۹	۴/۰۰۵	۱/۱۸	۴/۳۰۰
	۲	عدم تخصیص مقدار بودجه لازم	۹	۴/۱۱۸	۱/۲۴	۴/۱۲۳
عدم استفاده از تجارب و یافته‌های به روز مرتع‌داری	۱	عدم استفاده از یافته‌های علم مرتع‌داری در تصمیم‌گیری‌ها	۹	۴/۳۰۰	۲/۲۴	۴/۱۰۰
	۲	عدم توجه به الگوهای موفق جهانی	۹	۳/۴۵۶	۲/۰۸	۳/۳۸۰
	۳	عدم درس آموزی از الگوهای موفق در حکمرانی منابع مشاع	۹	۳/۴۵۶	۲/۱۸	۴/۰۰۵
عدم توجه به توانمندسازی مرتعداران	۱	عدم توجه به آگاهی بخشی بهره‌برداران	۹	۴/۱۲۳	۰/۴۹	۴/۴۰۰
	۲	عدم توجه به الزامات توانمندسازی جوامع محلی درگیر با مرتع و مرتع‌داری	۹	۳/۹۵۰	۰/۸۵	۴/۴۴۵
نبود ساختار مدون جهت هدایت، راهبری و مدیریت مراتع	۱	ناکارآمدی ساختارهای اداری	۹	۴/۲۱۳	۱/۰۸	۴/۳۸۷
	۲	عدم شناسایی مشکلات اجرایی مدیریت مراتع	۹	۲/۱۲۳	۲/۱۸	-
	۳	عدم داشتن ساز و کار مشخص هدایت مدیریت مراتع	۹	۴/۱۰۰	۱/۰۴	۳/۷۸۰
عدم وجود ساز و کار مناسب جهت رفع تعارضات بین ذینفعان	۱	عدم داشتن سازو کار حل اختلاف بین بهره‌برداران مراتع	۹	۳/۶۷۵	۲/۲۴	۴/۲۲۲
	۲	عدم رفع تعارضات بین کنشگران مرتعی	۹	۳/۱۳۵	۱/۰۸	۴/۴۰۰
	۳	انزگاری و دخالت منفی نهادهای دولت	۹	۳/۸۰۰	۱/۱۸	۴/۴۴۵
	۴	وجود نظرات و دیدگاه‌های متفاوت درباره مشکل ⊗	۹	۲/۳۰۰	۱/۹۷	-
	۵	مسائل و درگیری‌های بین جوامع ذینفع	۹	۴/۱۱۸	۲/۱۸	۳/۵۰۰
نبود اطلاعات به هنگام و توزیع مناسب متخصصان در حوزه مرتع‌داری	۶	عدم تمایل بهره‌برداران به تشکیل تعاونی و تشکل	۹	۳/۳۸۰	۱/۱۸	۳/۳۴۵
	۷	زوال نهاد اجتماعی مرتع‌داری	۹	۴/۳۲۶	۱/۰۴	۴/۱۰۰
	۱	نبود نقشه‌ها، اطلاعات پایه و آمارهای به هنگام از وضعیت مراتع	۹	۳/۵۷۹	۱/۷۳	۳/۵۰۰
	۲	توزیع نامناسب متخصصان حوزه مرتع‌داری	۹	۴/۳۲۶	۰/۴۹	۳/۵۰۰
	۱	عدم درک دقیق نااطمینانی‌های موجود در مسأله مراتع و آینده نگری مبتنی بر آن‌ها	۹	۳/۵۷۹	۲/۲۷	۴/۲۳۰
	۱	عدم ارزیابی برنامه‌ها و سناریوهای پیشین مدیریت بهره‌برداری مراتع	۹	۳/۳۴۵	۰/۵۷	۴/۱۰۰
	۲	عدم توجه به تعیین اولویت‌های مربوطه	۹	۳/۳۸۰	۰/۴۸	۴/۱۵۶

در دور اول، ضریب هماهنگی کندال، $0/306$ ؛ کای اسکوتر، $60/45$ و سطح معنی داری $0/004$ به دست آمد. بنابراین با توجه به پایین بودن ضریب هماهنگی کندال و معنی دار بودن تفاوت میان میانگین رتبه‌ها، اتفاق نظر میان اعضای پانل وجود ندارد. همان‌طور که در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌شود، اغلب عارضه‌ها دارای میانگینی بالاتر از ۳ و تنها ۲ عارضه دارای میانگینی پایین‌تر از ۳ می‌باشند که در جدول شماره ۶ با \otimes مشخص شده‌اند. بنابراین با توجه به نتایج این دور، ۲ عارضه فرعی حذف شدند و پرسشنامه جدید با حذف آن‌ها، مجدداً در دور دوم میان اعضای پانل دلفی توزیع شد.

در دور دوم، نتایج به دست آمده حاکی از آن است که کلیه عارضه‌ها دارای میانگینی بالاتر از ۳ هستند. همچنین برای این دور ضریب هماهنگی کندال، $0/237$ ؛ کای اسکوتر، $112/43$ و سطح معنی داری $0/173$ به دست آمد. بنابراین با توجه به بالا بودن ضریب هماهنگی کندال و معنی دار نبودن تفاوت میان میانگین رتبه‌ها، اتفاق نظر میان اعضای پانل وجود دارد. لذا در این مرحله عارضه‌های اصلی و فرعی مورد تأیید قرار گرفتند.

۴. بحث و نتیجه گیری

این تحقیق با هدف آسیب شناسی و عارضه‌یابی سیاست‌های مرتع‌داری در ایران در راستای بهره‌برداری پایدار از مراتع انجام شد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ۱۲ عارضه را می‌توان به‌عنوان عارضه‌های اصلی سیاست‌گذاری در حوزه مرتع در ایران معرفی نمود (به شرح جدول شماره ۶). یافته‌های تحقیق با تحقیقات بنت و همکاران (۲۰۱۹) و چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۱۳۹۷) (اشاره به عارضه عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران مراتع)؛ چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹) و مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱) (اشاره به عدم توجه به حقوق مالکیت بهره‌برداران)؛ میردیلمی و مرادی (۲۰۱۸)، بنت و همکاران (۲۰۱۹) و آدام و همکاران (۲۰۲۱) (اشاره به عدم توجه به همکاری و هماهنگی بین ذینفعان حوزه مرتع‌داری)؛ آدام و همکاران (۲۰۲۱) و لی و لی (۲۰۱۲) (اشاره به تمرکزگرایی)؛ کروت و هاسانگس (۲۰۱۵) و باقری نصر آبادی و همکاران (۲۰۲۱) (اشاره به جذب نامناسب اعتبارات)؛ پیترز و همکاران (۲۰۱۲) و چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹) (اشاره به عدم استفاده از تجارب به‌روز مرتع‌داری)؛ پیترز و همکاران (۲۰۱۲) و بنت و همکاران (۲۰۱۹) (اشاره به عدم توجه به توانمندسازی و آگاهی بخشی مرتع‌داران)؛ باقری نصر آبادی و همکاران (۲۰۲۱) و کروت و هاسانگس (۲۰۱۵) (اشاره به نبود ساختار مدون جهت هدایت، راهبری مرتع‌داران)، مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱) و آدام و همکاران (۲۰۲۱) (اشاره به عدم وجود ساز و کار مناسب جهت رفع تعارضات بین ذینفعان مرتع‌داری)؛ چیت سازیان و باقری نصر آبادی (۲۰۱۹) و کروزیل (۲۰۱۳) (اشاره به نبود اطلاعات به‌هنگام و توزیع مناسب متخصصان)؛ کروزیل (۲۰۱۳) (اشاره به عدم توجه به آینده‌نگری در حوزه مرتع‌داری)؛ کروزیل (۲۰۱۳) و مایرومی و کیمنگسی (۲۰۲۱) (اشاره به عدم ارزیابی و تعیین اولویت‌ها در بهره‌برداری از مراتع) همسوست و مطابقت دارد.

جهت تبیین یافته‌های به دست آمده می‌توان بیان کرد که:

۱. در خصوص عارضه نبود تعریف مشخصی از حقوق مالکیت بهره‌برداران و جوامع محلی، این عارضه خود دارای ۲ عارضه فرعی می‌باشد که نتایج نشان داد میانگین کلی این عارضه (حاصل از میانگین عارضه‌های فرعی ذکر شده در جدول ۶) از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، $4/209$ و در دور دوم، $4/111$ بوده و نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که نبود تعریف مشخصی از حقوق مالکیت بهره‌برداران و جوامع محلی از مراتع سبب می‌شود انگیزه لازم برای مشارکت مؤثرتر وجود نداشته باشد و همین امر احیای مراتع و رونق بخشی به کسب و کارهای متعدد و متنوع مرتبط با مراتع کشور (از جمله کسب و کارهای حوزه غذایی) را دچار اختلال می‌سازد.

۲. عارضه عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران و جوامع محلی در امر سیاست‌گذاری دارای ۷ عارضه فرعی است (جدول ۶). نتایج دورهای اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، $3/726$ و در

دور دوم، ۳/۶۵۱ بوده که نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. عدم توجه به ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران و جوامع محلی در امر سیاست‌گذاری از آفت‌های مهم و جدی است که بایستی بدان پرداخته شود چرا که با استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بهره‌برداران و جوامع محلی می‌توان به تشکیل و توسعه شرکت‌های تعاونی مرتع‌داری و نقش آفرینی مؤثر آن‌ها امید داشت. ضمن آن که دانش و تجارب بومی مرتع داران و سایر تشکل‌های مردمی و بخش خصوصی درگیر و فعال در این حوزه می‌تواند در خدمت بهبود وضعیت فعلی مدیریت و راهبری این بخش قرار گیرد.

۳. عارضه عدم توجه به همکاری و هماهنگی بین ذینفعان حوزه مرتع مبتنی بر جدول ۶ دارای ۱۱ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد که میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۵۰۶ و در دور دوم، ۳/۴۴۱ بوده است (نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است). در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که به نظر می‌رسد در شرایط کنونی ساز و کارهای تعاملی مناسبی بین بهره‌برداران مراتع و همچنین دولت وجود ندارد و همین امر موجبات ایجاد تعارضات و تناقضات متعدد را فراهم ساخته و مشارکت نهادهای محلی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

۴. در خصوص عارضه تمرکزگرایی، این عارضه مبتنی بر جدول ۶ خود دارای ۲ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۶۹۲ و در دور دوم، ۳/۴۳۱ بوده که نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. این عارضه از آن حیث حائز اهمیت و قابل تأمل است که بدانیم تجارب مختلف نشان داده برای تأثیرگذاری بر جوامع و بهره‌برداران محلی مراتع نیاز است تا فرآیندهای آموزش و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با نقش آفرینی این جوامع انجام شود و نه این که صرفاً بدون درک شرایط و بافت فرهنگی و ویژگی‌های زیست‌بوم هر منطقه، در پایتخت یا مراکز استان‌ها تصمیم‌گیری‌ها صورت پذیرد (تجدید نظر در رویکرد از بالا به پایین فعلی ضروری به نظر می‌رسد).

۵. عارضه جذب نامناسب اعتبارات و سرمایه‌های لازم، خود دارای ۲ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد که میانگین کلی این عارضه (حاصل از میانگین عارضه‌های فرعی ذکر شده در جدول ۶) از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۴/۱۱۱ و در دور دوم، ۴/۱۲۶ بوده است. نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که برای سیاست‌گذاری در حوزه مرتع‌داری نیاز است ساز و کارهای جذب اعتبارات و مشارکت‌دهی بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری به خوبی مشخص و تدوین گردد تا بتوان با اتکا به آن‌ها برنامه‌های آتی سازمان‌ها و نهادهای متولی را پیش برد.

۶. در خصوص عارضه عدم استفاده از تجارب و یافته‌های به روز مرتع‌داری، این عارضه مبتنی بر جدول ۶ دارای ۳ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۷۳۷ و در دور دوم، ۳/۸۲۸ بوده که نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در حوزه مرتع‌داری تعدد بازیگران دخیل و ذینفع وجود دارد و این که چگونه بایستی از ظرفیت‌های هر ذینفع استفاده کرد و چه انتظاراتی از آن‌ها وجود دارد؛ نیازمند طراحی راهبردها و سیاست‌های مشخص است که قطع به یقین بدون اطلاع از یافته‌های به روز این حوزه در سطح دنیا و بهره‌گیری از تجارب موفق الگوهای حکمرانی منابع مشاع همچون مراتع، نمی‌توان توازن و تعادل مناسب و منصفانه را بین ذینفعان برقرار کرد.

۷. عارضه عدم توجه به توانمندسازی مرتع‌داران دارای ۲ عارضه فرعی است (جدول ۶). نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد که میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۴/۱۰۵ و در دور دوم، ۴/۴۲۸ بوده است (نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است). در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که به واقع یکی دیگر از مشکلات مهم در حوزه مرتع‌داری، عدم توجه به آگاهی بخشی بهره‌برداران نسبت به اهمیت و جایگاه مراتع در تأمین امنیت غذایی و دارویی کشور است. لذا در امر سیاست‌گذاری این حوزه توجه و تدقیق در عارضه عدم توجه به توانمندسازی مرتع داران که دربردارنده الزامات آموزشی و مشاوره‌ای مستمر جوامع محلی درگیر با مرتع و مرتع‌داری است امری مهم و کلیدی محسوب می‌شود.

۸. در خصوص عارضه نبود ساختار مدون جهت هدایت، راهبری و مدیریت مراتع، این عارضه مبتنی بر جدول ۶ دارای ۳ عارضه

فرعی است که نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۱۵۵ و در دور دوم، ۳/۹۴۸ بوده و نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. تعداد قابل توجهی از محققان به عارضه نبود ساختار مدون جهت هدایت، راهبری و مدیریت مراتع اشاره کرده‌اند که نشان دهنده این است ساز و کار مشخص هدایت مدیریت مراتع با نقش آفرینی بازیگران دخیل و ذینفع بایستی بیش از پیش جدی گرفته شود تا بتوان با یک جانبه گرایی و اتخاذ تصمیمات نامرتب و گاه متضاد از سوی برخی دستگاه‌های دولتی، آشفستگی و نابسامانی در این حوزه را به حداقل رساند.

۹. عارضه عدم وجود ساز و کار مناسب جهت رفع تعارضات بین ذینفعان دارای ۷ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد که میانگین کلی این عارضه (حاصل از میانگین عارضه‌های فرعی ذکر شده در جدول ۶) از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۴۴۴ و در دور دوم، ۳/۷۲۱ بوده است. نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که عدم وجود ساز و کار مناسب جهت رفع تعارضات بین ذینفعان می‌تواند مسائل و درگیری‌های بین جوامع ذینفع را به‌طور تصاعدی بالا ببرد چرا که تجارب نشان داده در خصوص حل و فصل مشکلات مرتع‌داری، طیف نظرات و دیدگاه‌ها می‌تواند کاملاً متفاوت و متعدد باشد که همین امر می‌تواند زمینه ساز ایجاد شعله‌های اختلاف بین بهره‌برداران محلی و بخش دولتی را فراهم سازد و در بلندمدت قواعد همیاری و تعاملاتی موجود را از هم بپاشد. از این‌رو برای جلوگیری از زوال نهاد اجتماعی مرتع‌داری در کشور نیاز است در بحث سیاست‌گذاری در این حوزه، ساز و کار مناسب جهت رفع تعارضات بین ذینفعان مدنظر قرار گیرد.

۱۰. در خصوص عارضه نبود اطلاعات به‌هنگام و توزیع مناسب متخصصان در حوزه مرتع‌داری، مبتنی بر جدول ۶، این عارضه دارای ۲ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۴/۴۱۱ و در دور دوم، ۳/۵۰۰ بوده که نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که نبود اطلاعات به‌هنگام و توزیع مناسب متخصصان در حوزه مرتع‌داری، باعث بروز مشکلات عدیده و تصمیم‌گیری‌های نامناسب می‌شود و روابط و تعاملات بین ذینفعان حوزه مرتع‌داری را دچار مصائب فراوانی می‌کند. در نتیجه نظام انگیزشی و شناختی بهره‌برداران محلی که امری مهم است دچار خدشه می‌شود. بنابراین توجه به این عارضه از این منظر قابل توجه و تأمل است.

۱۱. عارضه نبود آینده‌نگری در حوزه مرتع‌داری دارای ۱ عارضه فرعی است (جدول ۶). نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد که میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۵۷۹ و در دور دوم، ۴/۲۳۰ بوده است. نتایج نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. نبود آینده‌نگری در حوزه مرتع‌داری به‌عنوان عارضه احصایی دیگر در این تحقیق، از این حیث قابل بررسی و تأمل است که متغیرهای مؤثر در امر حکمرانی مراتع در سطح دنیا و به‌طور خاص در کشور ایران به علت تصمیمات دول، نهادها و بخش‌های مختلف به‌طور مستمر در حال تغییر و تحول است و از آن‌جا که احیا، حفظ و توسعه مراتع کشور در راستای بهره‌برداری پایدار، تأمین امنیت غذایی و اشتغال‌زایی خانوارهای روستایی و عشایری نیازمند برنامه‌ریزی‌های مشخص میان مدت و بلندمدت می‌باشد، از این‌رو نیاز است هر آن‌چه در حوزه سیاست‌گذاری مراتع مدنظر قرار می‌گیرد با درک شرایط فعلی و محتمل آتی باشد تا بتوان برای شرایط مختلف احتمالی، سناریوهای متفاوتی طراحی و تدوین کرد.

۱۲. در نهایت، در خصوص عارضه عدم ارزیابی و تعیین اولویت‌ها در بهره‌برداری از مراتع، مبتنی بر جدول ۶، این عارضه دارای ۲ عارضه فرعی است. نتایج دوره‌های اول و دوم آزمون دلفی نشان داد میانگین کلی این عارضه از منظر اعضای پانل دلفی، در دور اول، ۳/۳۶۲ و در دور دوم، ۴/۰۶۰ بوده که نشان دهنده بالا بودن میانگین نظرات اظهار شده است. در تبیین این عارضه می‌توان عنوان داشت که حفظ و گسترش مراتع از جهات مختلف اقتصادی و اجتماعی حائز اهمیت است، لذا بایستی به‌طور مرتب برنامه‌های پیشین و آن‌چه که به‌عنوان سناریوهای آتی مطرح می‌گردد با درک شرایط و استفاده از نظرات خبرگان و ذینفعان این حوزه مورد تجدیدنظر و ارزیابی قرار گیرد تا بتوان مشکلات فعلی را احصا و مبتنی بر اولویت‌های شناسایی شده، برنامه‌های جدید برای ارتقای کمی و کیفی مراتع کشور، تدوین و یا نسبت به اصلاح و تعدیل برنامه‌ها و سیاست‌های موجود اقدام نمود.

براساس عارضه‌های شناسایی شده در تحقیق، علاوه بر مطالب عنوان شده، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱. توجه به ظرفیت و پتانسیل جوامع محلی جهت بهره‌گیری از تجارب، دانش بومی و نظرات بهره‌برداران در قالب برگزاری جلسات دوره‌ای مشخص و مدون و ایجاد انگیزه در میان بهره‌برداران برای شرکت و ارائه پیشنهادات در این جلسات.
۲. بازنگری در ساختار و روابط فعلی میان دست‌اندرکاران مدیریت مراتع کشور اعم از سیاست‌مداران، تصمیم‌گیرندگان و بهره‌برداران برای بهبود همکاری، تعامل و هم‌افزایی جمعی در راستای احصا و حل مشکلات فعلی مرتع‌داران با اتکا به سیاست‌های کلی مرتبط با حوزه مرتع‌داری در کشور.
۳. استفاده از توان متخصصان در راستای به‌روز رسانی نقشه‌ها، اطلاعات پایه‌ای و آمارها جهت استفاده در برنامه‌ریزی‌های آتی در این حوزه.
۴. لزوم توجه به آگاهی بخشی و توانمندسازی بهره‌برداران جوامع محلی در حوزه مرتع‌داری با استفاده از توان جمعی متخصصان مربوطه، تجارب بین‌المللی در دسترس و همچنین استفاده از شیوه‌های ترغیبی و تشویقی در این زمینه.

References

- Adam, J. N., Adams, T., Gerber, J. D., & Haller, T. (2021). Decentralization for increased sustainability in natural resource management? Two cautionary cases from Ghana. *Sustainability*, 13(12), 68-85.
- Alaadinvandi, A. (2021). The affective factors on pastures destruction and identifying its protection approaches. *Journal of Urban Studies on Space and Place*, 20, 71-90. (In Persian).
- Aziz Zadeh, Z., Shahraki, M. R., & Abedi Sarvestani, A. (2013). *An analysis of the pathology of social issues of sustainable exploitation of pastures*. 1st National Conference on Sustainable Development of Renewable Natural Resources, Hamedan. (In Persian).
- Bagheri, M., Chitsazian, A., & Yavri, V. (2021). Reconsidering the rangeland governance issues in the Islamic Republic of Iran in order to implement the general policies of Article 44 of the Constitution. *Public Administration Perspective*, 12(4), 70-89. (In Persian).
- Beiranvand, A., Zargham, N., Shamkhi, T., Nouri Naeeni, S. M. S., & Avatefi Hemat, M. (2020). Reviewing the forests and rangelands policies of the first to sixth economic, cultural and social development plans of the Islamic Republic of Iran. *Iranian Journal of Public Policy*, 6(1), 154-179. (In Persian).
- Bennett, N. J., Di Franco, A., Calò, A., Nethery, E., Niccolini, F., Milazzo, M., & Guidetti, P. (2019). Local support for conservation is associated with perceptions of good governance, social impacts, and ecological effectiveness. *Conservation letters*, 12(4), e12640.
- Chitsazian, A., & Bagheri Nasrabadi, M. (2019). Analyzing Governance Mechanisms of Common Pool Resources and Advising Institutional Indications for Policy Making: Case Study on Pasture Medicinal Herbs of Iran. *Journal of Improvement Management*, 12(4), 96-117. (In Persian).
- Eftekhari, A., Souri, M., Kamali, N., & Goodezi, M. (2021). *Rangeland monitoring, the main key to rangeland management evaluation*. The 1st International and the 8th National Conference on Rangeland Management in Iran, Mashhad. (In Persian).
- Karimi, J., & Sharif zade, M. (2017). Investigating Determinants of Stakeholders' Participation on Rangeland Projects: The Case of Goltape Township, Saqqez County. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 24(1), 238-248. (In Persian).
- Kurniawan, N. I., Lujala, P., Rye, S. A., & Vela-Almeida, D. (2021). The role of local participation in the governance of natural resource extraction. *The Extractive Industries and Society*, 101029.
- Mahdavi, S. K., Yousefian, M., Shahraki, M. R., & Ourmaz, R. (2022). An analysis of rangeland beneficiaries' perceptions of participatory governance in rangelands (Case study: rangelands of Aq Qala city, Golestan province). *Journal of Range and Watershed Management*, 75(4), 573-590. (In Persian).
- Mairomi, H.W., & Kimengsi, J. N. (2021). Governance dynamics in rangelands: An evaluation of the applicability of Ostrom's principles in the Western Highlands of Cameroon. *Scientific African*, 12, e00837.
- Ministry of Agriculture-Jahad. (2022). Agricultural statistics. Vice of Economic Planning. Center for Statistics, Information and Communication Technology. (In Persian).

Mirdeilami, Z., & Moradi, E. (2018). Evaluating the efficiency of rangeland management system over the past half century. *Journal of Rangeland*, 4(11), 421-456. (In Persian).

Motevalli, H., Rezaei, A., Hejazi, Y., & Alambaigi, A. (2024). Policy network analysis in participatory natural resource management (Case study of Hablehroud watershed). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 55(2), 289-308. (In Persian).

Mowj think tank. (1402). Situational analysis of fodder supply in the country. Bureau of Economic Studies. (In Persian).

Rigi, M., Barani, H., Sepehri, A., Abedi Servestani, A., & Pahlavani, M. (2019). An investigation for identifying of Drivers, uncertainties, and strategies on livelihood in Range dependents rural communities (case study: Iran's Sistan and Baluchestan turanian pastures). *Geography and Development*, 17(56), 91-118. (In Persian).

Walsh, D., & Downe, S. (2005). Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(2), 204-211.

Woudenberg, F. (1991). An evaluation of Delphi. *Technological forecasting and social change*, 40(2), 131-150.